

Az Európai Unió és az Egyesült Királyság a Brexit után: merre tovább?

A Political Capital és a Friedrich Ebert Stiftung tanulmánya

2021. április

Összefoglaló

- Gazdasági fellendülésre hamarabb lehet majd számítani az Egyesült Királyságban, mint az Európai Unióban, egyrészt mert a vakcináció jóval előrehaladottabb fázisban van, másrészt mert a britek mentőcsomagjai ambiciózusabbaknak bizonyultak a legtöbb uniós tagállaménál. Az uniós Helyreállítási Alap tagállami ratifikációira is legalább 2021 második feléig kell várni, ami tovább késleltetheti az uniós gazdasági fellendülést, főleg a kevésbé gazdag déli és keleti államokban.
- Rövid távon a Brexit jelentősen visszaveti a brit kereskedelmet. Hogy mikor várható az élénkülés, az attól függ, hogy az Egyesült Királyság milyen kereskedelmi egyezményeket lesz képes nyélbe ütni harmadik országokkal annak érdekében, hogy az Unióval való kereskedelmi visszaesésből fakadó hiányokat ellensúlyozza. Rövid távon a Brexit és a járvány legnagyobb vesztesei a kis- és középvállalkozások maradnak, akiknek az év eleje óta szigorított ellenőrzési és eredetigazolás-vizsgálati rendszer alapján kell kereskedniük uniós tagállamokkal.
- Az Európai Unió belpolitikáját is befolyásolja hosszú távon az Egyesült Királyság kilépése: az európai parlamenti helyek újraosztásának köszönhetően nőtt a jobboldali pártok, köztük az Európai Néppárt és az euroszkeptikus Identitás és Demokrácia súlya. Emellett várhatóan már rövid távon erősödni fog Franciaország és Németország politikai befolyása az uniós döntéshozatalra. Mélyebb integráció olyan területeken várható a britek kilépése után, mint a védelmi együttműködés vagy a fiskális politika. Utóbbi kapcsán a világjárvány alatt tapasztalt szorosabb kooperáció valószínűleg a járvány után is kitart majd, még ha kisebb mértékben is. Közép és hosszú távon azonban a gazdasági helyreállást követően az ellentétek újbóli erősödésére lehet számítani a konzervatívabb északi és az integrációpártibb déli, illetve a nyugati és a keleti tagállamok között olyan területeken, mint a klímavédelem, a migráció vagy a jogállamiság.
- Az Egyesült Királyság és az Európai Unió kül- és biztonságpolitikája várhatóan jobban el fog térni a Brexitet követően, mint korábban. Míg a brit fókusz áthelyeződik majd a növekvő népességű dél-kelet ázsiai feltörekvő piacokra, addig az Unión belül a figyelem várhatóan Afrika és a Közel-Kelet felé terelődik majd – ez azonban függ attól is, hogy az EU mekkora sikerrel fogja tudni megvalósítani a stratégiai autonómiával kapcsolatos céljait. A következő években lazább brit-uniós külpolitikai kooperációra lehet majd számítani, mint az elmúlt években, a közös érdekek mentén való együttműködés azonban hosszú távon elengedhetetlen lesz mind az Egyesült Királyság, mind az EU globális szerepének megtartásához.

Tartalom

1. Bevezető.....	4
2. Az Európai Unió és az Egyesült Királyság bilaterális kapcsolatainak jövője.....	4
a) Gazdasági újjáépítés – együtt vagy külön?	4
b) Globális kereskedelem: elhibázott stratégia vagy múlt századi EU?	8
c) Az ellátási láncok jövője	10
d) Klímavédelem	11
3. Az EU a Brexit után.....	12
4. Merre tart az uniós és a brit külpolitika?	13
a) Ikerpályás stratégia: ki csinálja jobban?	15
5. Konklúzió.....	17

1. Bevezető

Az Egyesült Királyság kilépése az Európai Unióból nemcsak politikai válsághoz és az Unió normatív hatalmának gyengüléséhez vezetett, de hosszú távon jelentős belpolitikai és külpolitikai következményekkel is járhat mindkét fél számára. Jelen tanulmányban ezeket a kihívásokat elemezzük és értékeljük. Áttekintjük a brit-uniós kapcsolatok alakulásának lehetőségeit, feltárjuk, hogy mely területeken lehet majd gyengébb, változatlan vagy esetleg erősebb kooperációra számítani, illetve hogy ezek a trendek hogyan befolyásolhatják majd az Egyesült Királyság és az Európai Unió nemzetközi rendszerben betöltött szerepét.

Először a brit és uniós bilaterális kapcsolatok alakulását és a Brexit egyes szakpolitikai következményeit járjuk körül, részletesen bemutatva a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok változását, és hogy milyen mértékű együttműködés várható majd olyan fontos területeken, mint a klímavédelem vagy az ellátási láncok biztosítása. Megvizsgáljuk azt is, hogyan változhat az európai politikai színtér a Brexitet követően, különös tekintettel az Európai Parlament politikai összetételére. Végül a brit és uniós külpolitika kerül fókuszba, és az, hogy az elmúlt években a nemzetközi kapcsolatokban bekövetkező jelentős változások hogyan hatnak majd a brit és uniós kül- és biztonságpolitikai együttműködésre.

2. Az Európai Unió és az Egyesült Királyság bilaterális kapcsolatainak jövője

Ahhoz kétség sem fért, hogy a Brexit-tárgyalások próbára fogják tenni az Európai Unió és az Egyesült Királyság kapcsolatát, arra azonban kevesen számítottak, hogy a szétválás két külön pályára küldi majd a feleket. A tárgyalások során számtalan terület konfliktusosnak bizonyult, többek között a halászat, a kereskedelem vagy az észak-írországi vámhatár. Az elmúlt hónapok tapasztalatai pedig azt mutatják, hogy bár a legfontosabb kérdések kapcsán sikerült megegyezni, a Brexit utáni szoros kooperáció nem fog megvalósulni rövid távon. Habár érdekszerű és földrajzi elhelyezkedésük összeköti az Uniót a britekkel, egyelőre mindkettő külön utas politikát folytat a kereskedelem, az ellátási láncok biztosítása vagy a klímavédelem kapcsán. Kérdéses, hogy ez hosszú távon fenntartható-e, és nem csökkenti-e az EU és az Egyesült Királyság nemzetközi befolyását.

a) Gazdasági újjáépítés – együtt vagy külön?

Az IMF 2021. áprilisi gazdasági előrejelzése, a World Economic Outlook¹ szerint a fejlett országok gyors kilábalásra számíthatnak ugyan, a fejlődő országok esetében azonban a gazdasági fellendülés várhatóan sokkal lassabb lesz. Az Egyesült Királyság gazdasága 2020-ban 9,9 százalékkal esett vissza, 2021-re a jelentés 5,3, 2022-re pedig 5,1 százalékos gazdasági

¹ World Economic Outlook, IMF, 2021. április:

<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/03/23/world-economic-outlook-april-2021>

növekedést prognosztizál. Összehasonlításképp, az eurózóna gazdasági 2020-ban 6,6 százalékkal zsugorodtak átlagosan, 2021-ben 4,4, 2022-ben pedig 3,8 százalékos növekedésre számíthatnak. A brit gazdaság tehát nagyobbat esett 2020-ban, de a felpattanása is dinamikusabbnak ígérkezik volt uniós tagtársaiénál. Ha viszont a G7 országaival vetjük össze az adatokat, azt látjuk, hogy a brit gazdaság zsugorodott a legnagyobb mértékben a világválság és a Brexit körüli bizonytalanságoknak köszönhetően. A jelentés azt is megállapítja, hogy a gazdaságok teljesítménye sem az Egyesült Királyságban, sem az Európai Unióban nem fogja elérni a 2019-es évvégi szintet, még 2022-re sem.

Az Egyesült Királyság és az Európai Unió koronavírussal kapcsolatos gazdasági intézkedéseit és a két válság brit gazdaságra gyakorolt együttes hatását az Institute for Government brit agytröszt is vizsgálta². Tanulmányukban rávilágítottak arra, hogy a brit gazdaság nagyon kevés szektora maradt érintetlenül: a gazdaság legalább 69 százalékát keményen sújtja a Brexit és a koronavírus-járvány valamelyike, ebből a gazdaság 42 százalékát a koronavírus, 23-at a Brexit, 3 százalékát pedig mindkettő.

A brit kormány legfontosabb gazdasági intézkedése a járvány során a „*Coronavirus Job Retention Scheme*” (CJRS) volt, ami legalább 2021 szeptemberéig³ fogja támogatni a munkáltatókat abban, hogy megtarthassák a munkavállalóikat a válság alatt. Ezen felül a brit kormány olcsó hitelekkel és adókedvezményekkel is támogatja a nehéz helyzetben lévő cégeket, a harmadik hullám berobbanásakor pedig egy új, körülbelül 1840 milliárd forintos támogatást nyújt a kiskereskedőknek és a szabadidőszektorban működő vállalatoknak.⁴

Az európai gazdasági intézkedések tagállami szinten sok szempontból hasonlóak voltak a brit modellhez, ahogy több nyugat-európai ország jelentős támogatásokat biztosított a munkáltatóknak, például a britekéhez hasonló munkahelymegtartó programokon (furlough scheme) keresztül, és több gazdaságélénkítő intézkedést is hoztak. A költségvetési, likviditási és szakpolitikai intézkedések mértéke azonban lényegesen eltért egyes tagállamokban: a direkt költségvetési beavatkozások és likviditásnövelő intézkedések mérete sokkal nagyobb volt például Németországban, Belgiumban és Olaszországban, mint Magyarországon, Portugáliában vagy Görögországban⁵. Az EU pedig a válság idejére felfüggesztett⁶ mindenfajta fiskális kötelezettséget a tagállamok felé, ami akár 2022-ig is hatályban maradhat.

² Gemma Tetlow, Thomas Pope, Institute for Government, 2020. december: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/sites/default/files/publications/brexit-coronavirus-economic-impact.pdf>

³ HM Revenue and Customs, 2021. március 3.: <https://www.gov.uk/government/publications/changes-to-the-coronavirus-job-retention-scheme/changes-to-the-coronavirus-job-retention-scheme#:~:text=The%20Coronavirus%20Job%20Retention%20Scheme%20has%20been%20extended%20until%2030,same%20until%2030%20June%202021.>

⁴ Világgazdaság, 2021. január 5.: <https://www.vg.hu/kozelet/a-britek-1800-milliardos-mentoovet-dobnak-a-vallalatoknak-3464569/>

⁵ Bruegel, 2020. november 24.: <https://www.bruegel.org/publications/datasets/covid-national-dataset/>

⁶ Sam Fleming, Financial Times, 2021. március 2.: <https://www.ft.com/content/d544b25a-4dc0-486a-bcd0-90b2d663f53a>

Egy másik lényeges eleme az uniós gazdasági intézkedéseknek a 750 milliárd eurós helyreállítási alap, amely keretein belül az uniós országok közösen vállaltak felelősséget a hitel visszafizetéséért, és aminek fő célja volt a járvány által jobban sújtott országok megsegítése. A helyreállítási alap szkeptikusai inkább a fiskálisan konzervatívabb országok⁷ voltak, például Németország, Svédország, Hollandia, Ausztria és Dánia, mégis sikerült kompromisszumra jutni. Az uniós gazdaság helyreállítását azonban nagyban késlelteti, hogy a helyreállítási alapról szóló döntést tagállami szinten ratifikálni kell, ami leghamarabb 2021 második felére valósulhat meg. Ha egy vagy több tagállamban is sikerül bíróság elé vinni a mentőcsomagot, ahogy azt az euroszeptikusok nemrég megpróbálták Németországban⁸, lehetséges, hogy az alap felhasználása egy vagy több évvel eltolódik.

Állami hatáskörben tehát a fejlett uniós tagállamok és az Egyesült Királyság hasonló gazdasági intézkedéseket léptettek életbe a válság kezdeti szakaszában. Egy EU-ban maradt Egyesült Királyságnak is valószínűleg hasonló lehetőségei lettek volna implementálni gazdasági intézkedéseit, azzal a különbséggel, hogy nem kellett volna megküzdenie a Brexit által okozott gazdasági fennakadásokkal⁹, amelyek – ahogyan azt az Institute for Government korábban már említett jelentése is írja – hosszú távon is sújthatják majd a brit gazdaságot.

Ami a közös uniós intézkedéseket illeti, az Egyesült Királyság jelenléte az Európai Unióban nagy valószínűséggel több problémát és kompromisszumot eredményezett volna egy közös hitelfelvétel esetén. Bár az Egyesült Királyság és a legtöbb európai állam is felhagyott a megszorító politikával a válság idején, tanulva a 2008-as gazdasági világválságot követő intézkedések kudarcaiból¹⁰, egy közös hitelfelvételben megállapodni valószínűleg nehezebb lett volna úgy, hogy az Egyesült Királyság még tagja az Uniónak.

Ahogyan Nick Witney írja¹¹, már a Brexit előtt is gyakran éreztek frusztrációt az európai országok diplomatái a brit külpolitikai gyakorlatok felé, amiért a britek gyakran keresték a kikapukat és akadályozták a közös EU-s törekvéseket és integrációt, mint például a közös hadsereg felállítását. Az Egyesült Királyság több alkalommal is kiharcolt magának kivételes privilégiumokat az Unióban. Ennek eredményeképp Olaszország például nagyobb nettó befizető tagállam lett 2015-re¹², mint az Egyesült Királyság. Egy Unióban maradt Egyesült

⁷ Viktoria Dendrinou, Nikos Chrysoloras, Morten Buttler, Bloomberg, 2020. július 21.:

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-07-21/eu-leaders-reach-deal-on-750-billion-euro-virus-recovery-fund>

⁸ Guy Chazan, Financial Times, 2021. március 26.: <https://www.ft.com/content/74841ea6-4fbf-4c7a-b015-66ba191ffc9b>

⁹ Chris Giles, Valentina Romei, Financial Times, 2021. március 13.: <https://www.ft.com/content/55f116d8-6f3b-400a-825a-94be4d379db0>

¹⁰ Achim Truger, European Journal of Economics and Economic Policies, 2013. szeptember:

<https://www.elgaronline.com/view/journals/ejeep/10-2/ejeep.2013.02.02.xml>

¹¹ Nick Witney, London School of Economics, 2015. november 28.:

<https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2015/11/28/obstructive-and-unhelpful-what-eu-diplomats-think-of-the-uks-strategy/>

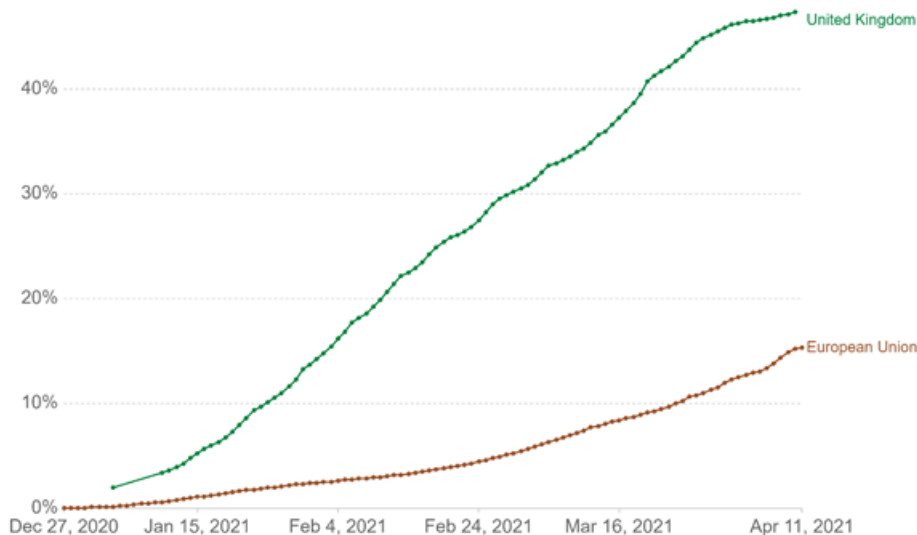
¹² Nick Witney, London School of Economics, 2015. november 28.:

<https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2015/11/28/obstructive-and-unhelpful-what-eu-diplomats-think-of-the-uks-strategy/>

Királyság vélhetően ismét a különutas megoldásokat kereste volna a járvány alatt is, tovább nehezítve az egyébként sem akadálymentes közös vakcinabeszerzést és hitelfelvételt.

A Brexittel az Egyesült Királyság több milliárd eurós olyan támogatást fog elveszíteni évente (ez a 2014-2020-as időszakban 10,6 milliárd euró volt¹³), amelyet alacsony jövedelmű régiói kaptak volna meg az Unió Strukturális Alapjából azzal a céllal, hogy ezeket a régiókat felzárkóztassák infrastruktúra-, készség- és vállalkozásfejlesztéseken keresztül. 2019-ben a kormány ígéretet tett arra, hogy ezeket a forrásokat pótolni fogják, az azonban még nem teljesen világos, hogy ez hogyan működne, és mely régiókra fókuszálna a kormány. Skóciában¹⁴ és Walesben¹⁵ ezért sokan attól tartanak, hogy jelentős bevételektől fog elesni néhány elmaradottabb régió.

Ami pedig a járványból való gazdasági kilábalást illeti, döntő tényező az átoltottsági arány, mint ahogy azt Izrael példája¹⁶ is mutatja. Ebből a szempontból az Egyesült Királyság jelentősen az EU-átlag előtt jár. Míg az Egyesült Királyságban 2021. április első feléig a lakosság 48 százaléka¹⁷ kapott már legalább egy oltást, az Európai Unióban ez az arány csupán 13,2 százalék volt.¹⁸

A legalább az első oltást megkapók aránya a teljes populációhoz képest

Forrás: Our World in Data

Brexit nélkül az Egyesült Királyság is részt vett volna az uniós vakcinabeszerzési programban, ami jó eséllyel tovább lassította volna az amúgy sem gördülékeny folyamatot.

¹³ European Structural Funds after Brexit: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/european-structural-funds-after-brexit>

¹⁴ Douglas Fraser, BBC, 2021. január 17.: <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-55687977>

¹⁵ Ione Wells, BBC, 2020. október 2.: <https://www.bbc.com/news/uk-wales-54374532>

¹⁶ Oliver Holmes, Quique Kierszenbaum, The Guardian, 2021. április 2.: <https://www.theguardian.com/world/2021/apr/02/really-good-place-israel-nearing-covid-endgame>

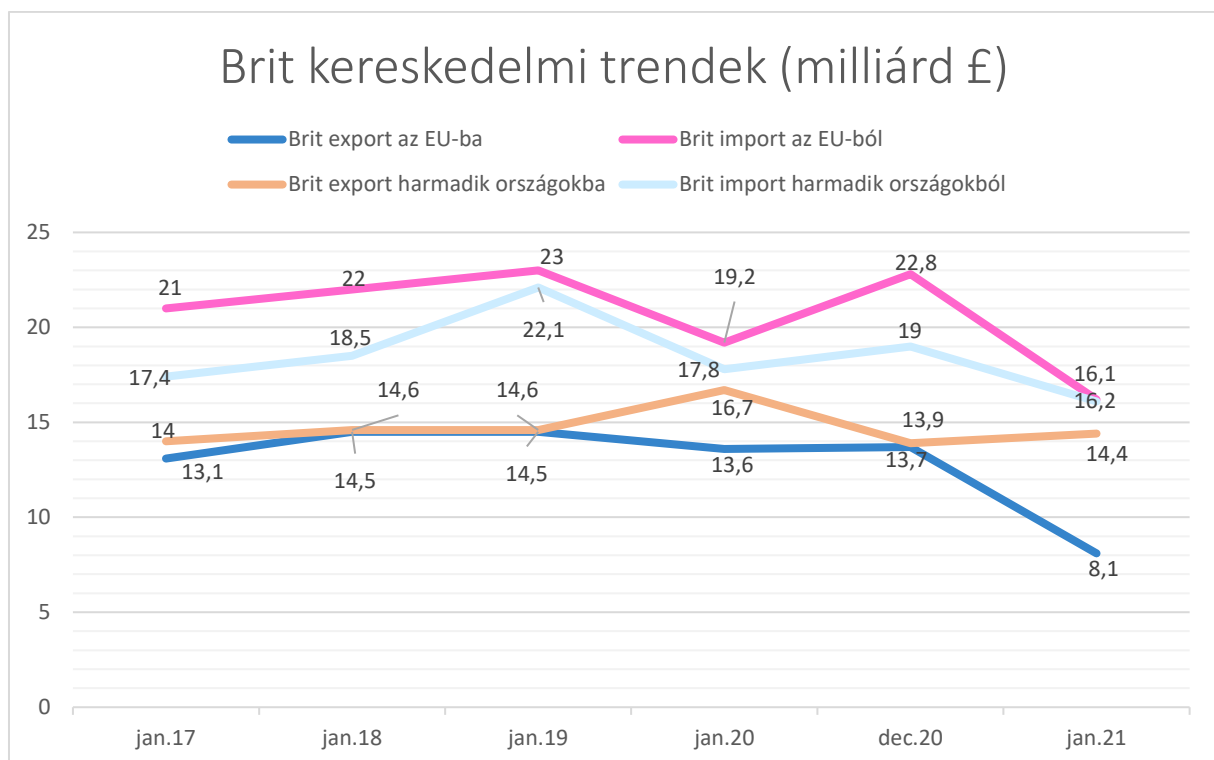
¹⁷ The New The New York Times: <https://www.nytimes.com/interactive/2021/world/covid-vaccinations-tracker.html>

¹⁸ European Centre for Disease Prevention and Control: <https://vaccinetracker.ecdc.europa.eu/public/extensions/COVID-19/vaccine-tracker.html#uptake-tab>

b) Globális kereskedelem: elhibázott stratégia vagy múlt századi EU?

Az Egyesült Királyság Európai Unióból való kilépésének egyik oka az volt, hogy a brit döntéshozók, diplomaták és az üzleti szektor képviselői gyakran korlátozónak érezték azokat az uniós jogszabályokat és sztenderdeket, amelyekhez alkalmazkodniuk kellett kereskedelmi tevékenységeik során. Sokan azt gondolták, hogy az Egyesült Királyság majd sokkal szabadabban üzemelhet és léphet kereskedelmi egyezményekre harmadik államokkal Unióból való kilépésüket követően. Az a tény azonban nem kapott kellő figyelmet a Brexit-kampány alatt, hogy az Egyesült Királyság lobbijereje jelentősen csökkenhet olyan befolyásos államokkal szemben, mint az Egyesült Államok vagy Kína, ha már nem egy gazdasági blokk részeként, hanem önálló, de kisebb országgként próbálnak megállapodni.

Habár az EU és az Egyesült Királyság közötti kereskedelem várhatóan a Brexit után is fontos marad majd mindkét fél számára, nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy 2020 decemberéről 2021 januárjára az Unióba tartó brit export közel 41 százalékkal esett vissza.¹⁹ Ezt csak részben okozta a járvány és az azzal kapcsolatos határátkelési korlátozások. A brit vállalkozások számtalan új akadállyal találták szemben magukat, többek között az EU származási szabályrendszere miatt. Ennek értelmében az Egyesült Királyság már nem exportálhat vámmentesen olyan termékeket az EU-ba, amelyeknek egy részét maguk a britek is importálták. Ez nem csak adminisztratív akadályokat gördít a kereskedők és a kis- és középvállalkozások elé, de az Unióval való kereskedelem is költségesebb lesz.

Forrás: Office for National Statistics, UK

¹⁹ Office for National Statistics, 2021. március 12.:

<https://www.ons.gov.uk/economy/nationalaccounts/balanceofpayments/bulletins/uktrade/january2021>

Az Európai Unióból való 2021. januári kilépésüknek köszönhetően az Egyesült Királyság nem volt többé részese azoknak a kereskedelmi egyezményeknek, amelyeket az Unió kötött harmadik országokkal. A briteknek ezért számos harmadik országgal kellett és kell kereskedelmi tárgyalásokat folytatnia. Az új kereskedelmi kapcsolatok kialakítása fontos eleme az egyre inkább kirajzolódó és régóta hangoztatott törekvésnek és stratégiának. Ennek értelmében az Egyesült Királyság számára prioritás az olyan feltörekvő államok felé való nyitás, melyeknek a középosztályában lényeges növekedésre lehet majd számítani az elkövetkezendő évtizedekben, így növelve a brit termékek és szolgáltatások felvevőpiacát és biztosítva az Egyesült Királyságba áramló termékek alacsony árát.

Ezt a stratégiát erősíti a brit kormány által nemrég közzétett 114 oldalas jelentés, az úgynevezett „*The Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy*”²⁰. A jelentés azért bír kiemelt jelentőséggel, mert együttesen vizsgálja felül az Egyesült Királyság fejlesztéspolitikai, kül-, biztonság- és védelempolitikai stratégiáit, márpedig ilyen átfogó felülvizsgálatra a hidegháború vége óta nem volt példa. Ez hatalmas váltást jelent mind az Egyesült Királyság globális fókuszában, mind a világban betöltött és betölteni kívánt szerepe kapcsán. A jelentés külpolitikai aspektusairól lásd a „Merre tart az uniós és a brit külpolitika?” című alfejezetet.

Az *Integrated Review*-ban szereplő új kereskedelmi stratégia megvalósítására nem kellett sokáig várni: a britek januárban kezdeményezték felvételüket az ázsiai-csendes-óceáni térség 11 államát tömörítő Átfogó és Előremutató Csendes-óceáni Partnerségbe (CPTPP). Ez egy olyan szabadkereskedelmi övezet, amelynek Ausztrália, Új-Zéland, Kanada és Japán is tagja. Az Egyesült Királyság kereskedelme a régióval 2010 és 2019 között több mint másfélszeresére nőtt²¹, ez azonban még mindig csak töredéke a britek Unióval folytatott kereskedelmének: a CTPP országokkal való kereskedelem értéke a brit export kevesebb mint 10 százalék²² teszi ki, míg ez az EU esetében 43 százalék²³ volt a Brexit előtt. Ha tehát sikerülne is a brit csatlakozás a CPTPP-hez, aligha ellensúlyozná a már egyébként is nehéz helyzetben lévő brit kis- és középállalkozások Brexit okozta veszteségeit.

A CPTPP mellett a britek több mint hatvan olyan harmadik országgal egyeztek meg kereskedelmi kapcsolataik változatlan folytatásáról²⁴, amelyekkel már az uniós tagságuk alatt is egyezményben meghatározott keretek között kereskedtek. Kanadával és Japánnal is sikerült már a briteknek nyélbe ütniük egy átfogó, bilaterális szabadkereskedelmi egyezményt –

²⁰ HM Government, 2021. március:

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/975077/Global_Britain_in_a_Competitive_Age-the_Integrated_Review_of_Security_Defence_Development_and_Foreign_Policy.pdf

²¹ UK Parliament Research Briefing Number 9121, 2021. február 8.:

<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9121/>

²² Dharshini David, BBC, 2021. január 31.: <https://www.bbc.com/news/business-55871373>

²³ UK Parliament Research Briefing, 2020. november 10.: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7851/>

²⁴ Department of International Trade, iránymutatás, 2021. április 22.: <https://www.gov.uk/guidance/uk-trade-agreements-with-non-eu-countries>

utóbbival a korábbinál kedvezőbb feltételekkel –, és tárgyalásokat folytatnak az Egyesült Államokkal, Ausztráliával, Kamerunnal és Törökországgal is.

c) Az ellátási láncok jövője

Az Egyesült Királyság új kereskedelmi stratégiájának az egyik lényegi motivációja²⁵, hogy a kereskedelem diverzifikálása által erősítse a kormány az ellátási láncokat, megelőzve azt, hogy a gazdaság túlságosan is függővé váljon egyes beszállítóktól, ellátási láncoktól és harmadik államoktól – főleg Kínától. Az ellátási láncok védelmének fontosságára az egyre gyakoribb sokkok, válságok és a világjárvány is rávilágítottak, ahogy azt a járvány alatti gyárleállások, a beszerzések akadozása, sőt, a nemrég a Szezei-csatornában fennakadt teherhajó²⁶ esete is mutatja. A harmadik országokból importált ritka nyersanyagok pedig elengedhetetlen elemei számos kulcsfontosságú nyugati iparágnak: például a telekommunikációnak (mobiltelefonok), a hadiiparnak (rakéták) vagy az energetikának (szélerőművek).

Ezért tehát egyre nagyobb figyelem irányul a kereskedelem, a gazdaság és a nemzetbiztonság kapcsán is az ellátási láncok biztosításra és diverzifikálására az Európai Unióban és az Egyesült Királyságban is. Kétség sem fér ahhoz, hogy számos ország – köztük az EU tagállamai, az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok is – törekedni fog arra, hogy beszállítóit földrajzilag közelebb hozza, és rövidebb, régiós vagy akár hazai ellátási láncokat hozzanak létre a jövőben, hogy csökkentse függőségüket harmadik országoktól, alapjaiban változtatva meg az elmúlt évtizedek nemzetközi kapcsolatainak rendszerét és hatalmi dinamikáit.

Az Európai Unió a 2020-ban kiadott „*Strategic Foresight*”²⁷ jelentésében részletesen foglalkozik az Unió stratégiai autonómiája kapcsán az ellátási láncok és a szabadpiaci verseny biztosításával. Főleg a nyersanyagokkal való zavartalan kereskedelem kiemelten fontos a digitalizáció, a hadipar és a zöld energia miatt is. Például ha az Unióban az Európai Zöld Megállapásban kitűzött céloknak megfelelő mértékben állnak át zöld energiára a tagállamok, akkor az EU ritka nyersanyagok iránti igénye akár 15-szörösére is nőhet a következő 30 évben²⁸, melynek nagy részét egyelőre Kínából importáljuk.

A harmadik országbeli ellátási láncoktól való függőség csökkentésére tett törekvések azonban mérsékelten lehetnek ambiciózusok, hiszen – ahogy azt a tavaly decemberi Kínával kötött kereskedelmi megállapodás is jól tükrözi – az európai cégek globális piacon való versenyképességének javítása is prioritás lesz az Unió számára a következő években. Ahhoz pedig, hogy az EU szabadon hozzáférjen harmadik – főleg keleti, növekvő népességű –

²⁵ UK Parliament Research Briefing Number 9121, 2021. február 8.:

<https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9121/>

²⁶ Richard Milne, Harry Dempsey, Financial Times, 2021. március 29.: <https://www.ft.com/content/e9452046-e88e-459a-9c54-341c85f3cb0d>

²⁷ EU 2020 Strategic Foresight Report:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/strategic_foresight_report_2020_1_0.pdf

²⁸ Mark Leonard, Jean Pisani-Ferry, Jeremy Shapiro, Simone Tagliapietra, Guntram Wolff, European Council for Foreign Relations, 2021. február 3.: <https://ecfr.eu/publication/the-geopolitics-of-the-european-green-deal/>

országok piacaihoz, elengedhetetlenek a jó diplomáciai viszonyok fenntartása. Összhangban a brit *Integrated Review*-val, az Unió jelentése is felhívja a figyelmet a globális fókusz keletre és délre tolódására, a feltörekvő piacokon végbemenő demográfiai, politikai és gazdasági változások miatt, ami jelentősen növeli a potenciális felvevőpiacok méretét.

d) Klímavédelem

A kereskedelme kapcsán nem lehet figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy az Unió 2022-re be fogja vezetni az Európai Zöld Megállapodás (European Green Deal) keretében a szén-dioxid-kibocsátási díjat, ami súlyos következményekkel járhat majd a brit kereskedelem, főleg az acélipar számára. A szén-dioxid-kibocsátási díjat az EU azért fogja kiszabni harmadik országból importált árukra, hogy a vállalatok ne tudják megkerülni az uniós klímaszabályozást²⁹, illetve hogy ezzel is motiválják a harmadik országokat szigorúbb környezetvédelmi szabályozások bevezetésére.

Egyelőre azonban a klímavédelem kapcsán is kérdéses, hogy milyen mértékű kooperációra és harmonizációra lehet majd számítani az Unió és az Egyesült Királyság között. A brit klímavédelem várhatóan ambiciózusabb lesz az Unióénál, hiszen kötelezettségeiket nem kell többé a szénfüggő közép-kelet-európai államok alacsonyabb mértékű kötelezettségvállalásaihoz igazítani. Boris Johnson kormánya tavaly novemberben be is jelentette a „Zöld ipari forradalmat”, és mivel a britek az uniós szén-dioxid kibocsátási-rendszerben (EU ETS) sem vesznek részt többé, idén májusra előirányozták egy párhuzamosan működő és szándékaik szerint jóval ambiciózusabb kibocsátási kereskedelmi rendszer létrehozását.³⁰

Az EU a *Strategic Foresight* jelentés keretében előirányozta a tagállamok számára a digitális és zöld gazdaságra való átállást. Annak érdekében, hogy az Unió egy ellenállóbb gazdaságként jöjjön ki a járványból, számos tagállama bocsátott ki zöldkötvényeket³¹. Ezek olyan államkötvények, amelyek felhasználása zöld beruházásokhoz³² kötött, ezzel is segítve a tagállamokat karbonsemlegességük elérésében.

²⁹ Európai Parlament, sajtóközlemény, 2021. március 8.:

<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/society/20210303STO99110/kibocsatasi-dijat-fizethet-aki-megkerulne-a-szabalyokat>

³⁰ Camilla Hodgson, David Sheppard, Jim Pickard, Financial Times, 2021. február 26.:

<https://www.ft.com/content/1157028b-d074-476b-862c-9eec70010dfc>

³¹ Joshua Oliver, Financial Times, 2021. március 3.: <https://www.ft.com/content/2b1d7d2f-2755-474b-8696-2607de4366d4>

³² Európai Parlament, sajtóközlemény, 2021. április 1.:

<https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/priorities/klimamegallapodas-2016/20200618STO81513/europai-zold-megallapodas-uton-egy-klimasemleges-es-fenntarthato-eu-fele>

Ezzel párhuzamosan az Egyesült Királyság 15 milliárd font értékben tervez zöldkötvényeket kibocsátani³³, illetve külföldről érkező befektetéseken³⁴ keresztül modernizálná a zöld energia és technológia szektorokat, illetve az infrastruktúrát. Ezek idén kiemelt fontossággal bírnak a britek számára, hiszen 2021 végén az Egyesült Királyság fogja tartani az ENSZ éghajlatváltozásról szóló konferenciáját (COP26), így mindenképp fel kell mutatniuk lényegi eredményeket a zöld és fenntartható gazdaság kapcsán.

Habár az EU és a brit klímavédelmi kötelezettségvállalások várhatóan el fognak térni a jövőben, a két fél együttműködése, közös nemzetközi iránymutatása és diplomáciája, illetve a klímavédelmi szakpolitikák harmonizációja kiemelt fontossággal bírna a nemzetközi klímavédelmi sztenderdek és gyakorlatok meghatározásában.

3. Az EU a Brexit után

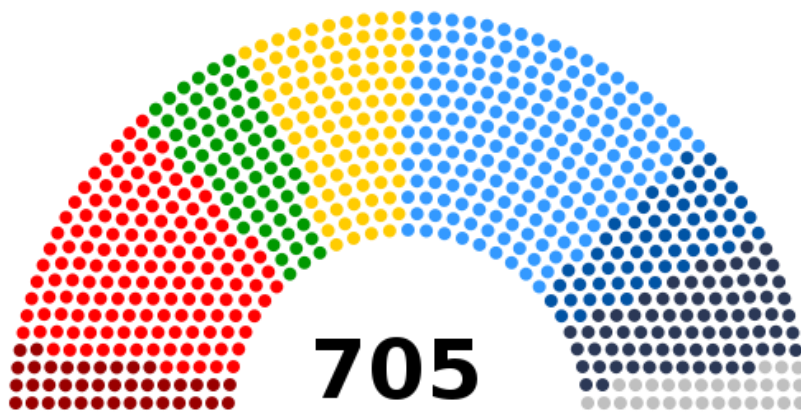
Az Egyesült Királyság Unióból való kiválásával az uniós politikai dinamikák, hatalmi viszonyok és intézmények működése is megváltozott. A britek távozásával – akik gyakran ellenerőt jelentettek más nagyobb uniós államokkal szemben – Franciaország és Németország befolyása várhatóan erősödni fog hosszú távon. Ennek talán az északi államok örülnek majd a legkevésbé, köztük Dánia, Svédország, Hollandia és a balti államok, akik gyakran beálltak a britek mögé, ellenezve például a mélyebb integrációt a pénzügyi szektorban, a kül- és biztonságpolitikában vagy a bel- és igazságügyben. Az azonban, hogy a két legnagyobb uniós tagállam – Németország és Franciaország – mennyire fogja tudni befolyásolni az európai döntéshozatalt attól is függ majd, hogy milyen eredményei lesznek a 2021. szeptemberi német szövetségi választásnak, ki követi majd Angela Merkelt a kancellári székben, illetve hogy a 2022. áprilisi francia elnökválasztáson hogyan teljesít majd Emmanuel Macron és Marine Le Pen.

Ami a Brexit utáni uniós integrációs folyamatokat illeti, ezek néhány területen várhatóan lelassulnak majd, nemcsak a jobboldali pártok politikai erejének erősödése miatt – lásd lentebb –, de azért is, mert az Egyesült Királyság az integrációs folyamatok támogatója volt több területen is, például a közös piac kapcsán. A britek ugyanakkor számos területen lassították is az integrációt: ilyen volt a közös kül- és biztonságpolitika és az igazságszolgáltatás. A britek kilépésével tehát olyan területeken erősödhet majd az uniós integráció, mint a védelemi együttműködés vagy a fiskális politika – ahogy azt már most látni lehet a világjárvány miatt elfogadott Újjáépítési Alap kapcsán, amibe a fiskálisan konzervatívabb tagállamok is belementek végül.

³³ Joshua Oliver, Financial Times, 2021. március 3.: <https://www.ft.com/content/61195ec8-2488-4f6d-9806-efaaecc6c2b5>

³⁴ Andrew England, George Parker, Financial Times, 2021. március 23.: <https://www.ft.com/content/754be56b-5ec7-48fe-bd00-b8e5ef57ca07>

Az európai parlamenti képviselők száma 751-ről 705-re csökkent³⁵: 73 brit képviselő távozott, de 27 felszabadult helyet újraosztottak a tagállamok között, ami némileg megváltoztatta a pártcsaládok közötti hatalmi egyensúlyt is. A két politikai csoport, akiknek leginkább kedvezett a britek távozása az Európai Néppárt (European People's Party, EPP) és az euroszeptikus

Politikai csoportok az Európai Parlamentben, 2021. április: ■ GUE/NGL: 39 ■ S&D: 148, ■ G/EFA: 68, ■ RE: 97, ■ EPP: 175, ■ ECR: 61, ■ ID: 76, ■ NI: 41 képviselő

újrászítással viszont 5, illetve 3 fővel bővült a létszámuk³⁶. Az átalakulás legnagyobb vesztese a Megújuló Európa (Renew Europe, RE) volt, hiszen nekik 17 brit képviselőtől kellett búcsúzniuk. Mivel az Európai Konzervatívok és Reformerek (European Conservatives and Reformists, ECR) képviselőcsoportnak is egy részét brit konzervatívok adták, a Brexitet követően

az ő befolyásuk is egyértelműen csökkent miután 4 parlamenti helyet is veszítettek³⁷. Ezt azonban valamennyire ellensúlyozhatja majd, ha az Európai Néppártból nemrég kivált³⁸ 12 fideszes képviselő úgy döntene, hogy csatlakozik az ECR-hoz.

4. Merre tart az uniós és a brit külpolitika?

A fenti folyamatoktól elválaszthatatlan a nemzetközi hatalmi viszonyok átalakulása és az egyre erősödő globális geopolitikai verseny, az alábbiakban ezért arra keressük a választ, hogy vajon a britek ezután különutas külpolitikát fognak-e folytatni vagy esetleg van jövője a szoros brit-uniós kooperációnak a nemzetközi szinten?

Az euroatlanti régió, így az unió külpolitikájának is meghatározó eleme a demokratikus értékek képviselete és az ezek mentén való kapcsolatépítés. A globális stratégiai stabilitásban bekövetkező változásoknak és az egyre multipolárisabb nemzetközi rendszernek

³⁵ Európai Parlament, sajtóközlemény, 2020. január 31.: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200130IPR71407/redistribution-of-seats-in-the-european-parliament-after-brexite>

³⁶ Elise Uberoi, Stefano Fella, House of Commons Library, 2020. január 30.: <https://commonslibrary.parliament.uk/brexit-next-steps-replacing-the-uks-meps/>

³⁷ Elise Uberoi, Stefano Fella, House of Commons Library, 2020. január 30.: <https://commonslibrary.parliament.uk/brexit-next-steps-replacing-the-uks-meps/>

³⁸ Szűcs Ágnes, HVG, 2021. március 4.: https://hvg.hu/eurologus/20210304_Atalakulhatnak_eroviszonyok_EP_Fidesz_kilepes

köszönhetően mégis egyre inkább a geopolitikai megfontolásokra helyeződik a hangsúly, mind az EU, mind annak szoros partnerei – az USA és az Egyesült Királyság – részéről. Ezt tükrözi a már fent említett, idén márciusban Boris Johnson kormánya által kiadott *Integrated Review* és az Európai Unió által kiadott *Strategic Foresight* jelentés is, amely megerősítette az Unió utóbbi években egyre fontosabbá váló geopolitikai fókuszát.

A kilépésről rendelkező megállapodás egy lényeges mérföldköve volt, hogy a felek megállapodtak a belbiztonsági, rendőri és adatvédelmi együttműködés folytatásáról. Annak ellenére, hogy a schengeni övezetnek soha nem volt tagja az Egyesült Királyság, a büntetőjog és a biztonság terén szorosan együttműködött az Unióval, például információkat osztott meg az Europolal és a Schengeni Információs Rendszeren (SIS) keresztül is. A Brexit után azonban – mivel a britek már nem tagjai az EU intézményrendszerének – csak nagyon korlátozottan fognak hozzáférni szenzitív információkhoz, míg olyan, a belbiztonsági együttműködéshez elengedhetetlen adatbázisokhoz, mint a SIS II, az ECRIS vagy az Europolhoz tartozó SIENA, egyáltalán nem lesz közvetlen hozzáférésük.

A belbiztonsági együttműködés mellett a külpolitikai, biztonsági, védelmi és hadiipari kooperáció is egyértelműen csökkenni fog a két fél között. Ahogyan a közös biztonság- és védelempolitika (CSDP), a közös kül- és biztonságpolitika (CFSP) és az állandó strukturált együttműködés (PESCO) kapcsán már tagságuk alatt is vonakodtak a britek az Unióval való együttműködéstől, úgy feltételezhető, hogy a brit-uniós védelmi együttműködés főként a NATO kereteiben való kooperációra fog majd korlátozódni. Az együttműködés teljes megszüntetése azonban azért sem valószínű, mert az Unió és az Egyesült Királyság földrajzi helyzetükből adódóan ugyanabba a stratégiai környezetbe esnek, még ha a britek törekszenek is majd a „globális Egyesült Királyság” létrehozására.

Az *Integrated Review* jelentés a legnagyobb változásokat irányozza elő az 1990-es évek vége óta a brit kül- és biztonságpolitikában. Az Unió szempontjából a dokumentum egyik leglényegesebb eleme, hogy az Egyesült Királyság figyelme egyrészt a Five Eyes³⁹ partnerekkel való szorosabb együttműködésre – főleg Kína kapcsán –, illetve az Ázsia-Csendes-óceáni térségre irányul majd a jövőben, ahol szintén lényegesen erősebb kapcsolati rendszer kialakítását tűzték ki célul a britek leginkább kereskedelmi és biztonságpolitikai megfontolásokból. Ez a fókuszváltás kétségkívül a brit és uniós kapcsolatok háttérbe szorulásával, rosszabb esetben pedig akár az EU világpolitikai színpadon való háttérbe szorulásával is járhat.

A brit külpolitika változása pedig elkerülhetetlenül hatással van az uniós külpolitikára is: az Oroszország jelentette fenyegetés uniós szinten való előtérbe helyezésében eddig számíthattak az Egyesült Királyságra az olyan keleti uniós tagállamok, mint Lengyelország vagy a balti és a skandináv országok. Ez azonban a Brexit után megváltozhat, és a déli államok, köztük például Franciaország, Olaszország, Ciprus, Málta vagy Görögország biztonságpercepciói válhatnak dominánsabbá az uniós külpolitikában. Emellett pedig erősen

³⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/Five_Eyes

befolyásolni fogja az Unió Oroszország-politikáját Franciaország és Németország pragmatikusabb külpolitikája, hiszen mindkét ország vezetése egy kooperatívabb viszony kialakítására törekedett Oroszországgal az elmúlt években, mely nem valószínű, hogy változni fog a következő években. Ezt remekül mutatja, hogy Németország az erős amerikai nyomás és szankciós ígéretek hatására sem volt hajlandó felhagyni az Északi Áramlat 2 építésével. Hosszabb távon tehát az uniós külpolitika fókuszja Afrika és a Közel-Kelet felé tolódhat, míg az Oroszországgal kapcsolatos aggodalmak valószínűleg kevésbé lesznek dominánsak az uniós diskurzusban. Az EU 2020-as *Strategic Foresight* jelentése azonban azt is jelzi, hogy a brit és az amerikai külpolitika alakulását az EU sem hagyhatja figyelmen kívül, így egyre inkább prioritássá válik majd a geopolitikai ellenállóképesség és az Unió stratégiai autonómiája is.

a) Ikerpályás stratégia: ki csinálja jobban?

A külpolitikai kapcsolatokban végbemenő változások egyik lényeges eleme az Egyesült Királyság és az EU Kínához fűződő kapcsolatának alakulása lesz a következő években és évtizedekben. Mindkét fél egyértelműen az ikerpályás megközelítést alkalmazza Kínával szemben: a britek kitiltották a Huawei 5G-hálózatokról⁴⁰, egy új törvényjavaslattal pedig – amely már a Lordok Házánál van – lehetővé tennék a minisztereknek, hogy a nemzetbiztonság szempontjából érzékeny vállalatokból és iparból kiszorítsák a kínai cégeket és befektetőket⁴¹. Utóbbi azért is igazán kényes ügy, mivel ennek hatására várhatóan csökkenni fog az országba áramló működőtőke-befektetés – éppen mikor a járvány okozta gazdasági kihívások mellett az Unióból való kilépést követő gazdasági visszaeséssel is meg kell küzdenie az országnak.

Habár Boris Johnson kormánya rendszeresen hangoztatja, hogy nyitottak a Kínával való kereskedelemre és befektetésekre, illetve törekednek a jó viszony ápolására⁴², a brit kormány idén már több alkalommal is diplomáciai vihart kavart: az Egyesült Királyság is csatlakozott az Unióval együtt ahhoz a közös nemzetközi deklarációhoz, amelyben elítélik a kényszermunkát, melyre Kína a hszincsiangi ujgur és kazah kisebbségeket kötelezi⁴³. Az Unióval közös deklaráció azonban meglehetősen visszafogott hangvételű, mivel Kínával szemben nem csak kényszermunka kapcsán merült fel vád, hanem az ujugurok népiirtása és emberiség elleni bűncselekmények miatt is. A brit parlament nemrég meg is szavazta, hogy az ujugurok ellen elkövetett atrocitások népiirtásnak minősülnek⁴⁴, ez azonban még nem kötelezi a brit vagy egyéb kormányokat semmilyen lépésre, pusztán erős üzenetet küld Kínának. Emellett pedig

⁴⁰ UK Department for Digital, Culture, Media and Sports, sajtóközlemény, 2020. július 14.:

<https://www.gov.uk/government/news/huawei-to-be-removed-from-uk-5g-networks-by-2027>

⁴¹ Jim Pickard, Helen Warrell, Daniel Thomas, Financial Times, 2020. november 11.:

<https://www.ft.com/content/68594eed-a082-464a-a125-2288587db693>

⁴² James Landale, BBC, 2021. március 16.:

<https://www.bbc.com/news/uk-56410532>

⁴³ Foreign, Commonwealth and Development Office, sajtóközlemény, 2021. március 22.:

<https://www.gov.uk/government/news/uk-sanctions-perpetrators-of-gross-human-rights-violations-in-xinjiang-alongside-eu-canada-and-us>

⁴⁴ Patrick Wintour, BBC, 2021. április 22.:

<https://www.theguardian.com/world/2021/apr/22/uk-mps-declare-china-is-committing-genocide-against-uyghurs-in-xinjiang>

Dominic Raab brit külügyminiszter közleményben bírálta Pekinget amiért az megszegte az 1984-es kínai-brit visszacsatolási megállapodásban foglaltakat azzal, hogy beavatkozott Hong Kong választási rendszerébe⁴⁵.

Kevésbé zökentőmentesen, de az Európai Unió is az ikerpályás megközelítést alkalmazza Kínával szemben. Az Európai Parlament nemrég kiadott egy állásfoglalást⁴⁶, amelyben elítéli az ujugrok emberi jogainak semmibe vételét, és szankciókat róttak ki az Egyesült Államokkal, az Egyesült Királysággal és Kanadával közösen.

A fenti fellépések élet mégis tompítja, hogy 2020 végén az EU és Kína véglegesítették a hét éven át tárgyalt befektetési egyezményt⁴⁷, kevesebb mint egy hónappal azelőtt, hogy Joe Biden beiktatták volna hivatalába. Emlékeztet, hogy Biden a kampány alatt számtalanszor kifejezte szándékát a Kína-stratégia szövetségesekkel való összehangolására⁴⁸. Az egyezmény aláírásának időzítése és bilaterális jellege nemcsak az Egyesült Államoknak – ahonnan az EU ismét szorosabb szövetségi viszonyt remél –, de az EU más fontos partnereinek, köztük az Egyesült Királyságnak is azt az üzenetet küldhette, hogy az Unió számára mégsem prioritás az összehangolt fellépés, ezzel gyengítve többek között az EU alkupozícióját Kínával szemben.

Az egyezmény, ha ratifikálja az Európai Parlament, jogilag és adminisztratív szempontból is valamivel egyszerűbb hozzáférést biztosít majd uniós vállalatoknak a kínai piac több szektorához is, például a pénzügyi szektorhoz vagy a gépjárműiparhoz, fairebb versenyt eredményezve a kínai piacon európai cégek számára. Egyelőre azonban kérdéses, hogy ratifikálásra kerül-e az egyezmény annak fényében, hogy az uniós szankciók kivetését követően Kína válaszul szankcióval sújtott számos uniós tisztviselőt, mely rövidebb időre biztosan megakasztja majd a ratifikációs folyamatokat, vagy akár el is lehetetleníti a befektetési egyezmény életbe léptetését, ha jelentősen megromlanak az uniós-kínai diplomáciai kapcsolatok.

A globális klímavédelem kapcsán azonban kiemelendő, hogy az Uniónak sikerült elérnie, hogy Kína egy olyan taxonómia kialakítását tűzze ki célul a zöld pénzügyek és befektetések terén, amely összhangban van az unióssal, és amely egy fontos lépés Kína 2060-ra szénmentessé válásához. A siker ellenére azonban az a probléma továbbra is fennáll, hogy a 2050-re és a 2060-ra kitűzött szénszemlegességi határidők túl megengedőek, és a törekvés még így sem elég ambiciózus a klímaváltozás megfékezéséhez, de ennek a megvitatását a tanulmány terjedelmi keretei nem teszik lehetővé.

⁴⁵ Foreign, Commonwealth and Development Office, sajtóközlemény, 2021. március 13.: <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-statement-on-radical-changes-to-hong-kongs-electoral-system>

⁴⁶ Európai Parlament állásfoglalás, 2020. december 17.: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0375_EN.html

⁴⁷ Európai Bizottság közlemény, 2020. december 30.: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2233>

⁴⁸ Philippe Le Corre, Carnegie Endowment for International Peace, 2021. március 24.: <https://carnegieendowment.org/2021/03/24/europe-s-tightrope-diplomacy-on-china-pub-84159>

A fentieket figyelembe véve tehát egyértelműen látszik, hogy mind az EU, mind az Egyesült Királyság törekszik a jó gazdasági kapcsolatok fenntartására Kínával, ennek azonban jelentős akadálya lehet majd a Peking által elkövetett emberi jogi jogsértések elleni kiállásuk, amely veszélybe sodorhatja a klímavédelemben való együttműködésüket és gazdasági kapcsolataikat is. Végül pedig azt sem érdemes figyelmen kívül hagyni, hogy az Unió normatív hatalma abból fakad, hogy a demokratikus értékek zászlóvivőjének számít a nemzetközi szinten, így kérdéses, hogy a demokratikus értékek háttérbe szorulása a gazdasági megfontolások javára valóban az Unió érdekeit szolgálná-e hosszú távon, és ez mennyire menne szembe a Biden-adminisztráció Kína-politikájával.

5. Konklúzió

A tanulmány feltérképezte, hogy milyen hatása lesz a Brexitnek rövid és hosszú távon az Európai Unió és az Egyesült Királyság bilaterális kapcsolataira, az Európai Unió működésére, illetve megvizsgálta, hogy mennyire szoros együttműködés várható a két fél között olyan területeken, mint a kereskedelem, a klímaváltozás vagy a kül- és biztonságpolitika a következő években.

Ami a brit és az uniós gazdasági kilátásokat illeti, az Egyesült Királyság nagy valószínűséggel hamarabb visszatér a válság előtti gazdasági növekedés mértékéhez az előrehaladott vakcinációnak és a bőkezű mentőcsomagoknak köszönhetően. Az még nem látszik világosan, hogy a Brexittől várt gazdasági fellendülés meg fog-e valósulni, a britek ugyanis a legnagyobb szabadkereskedelmi partnerüktől váltak meg a kilépéssel, és évekig tarthat, mire sikerül elegendő kereskedelmi szerződést nyélbe ütniük harmadik országokkal ahhoz, hogy azok ellensúlyozni tudják az unióval való kereskedelem Brexit utáni költségeit.

A Brexit hatásai pedig nem csak az Egyesült Királyságban, de az Unióban is erősen érezhetőek lesznek. Számos brit képviselőnek kellett távoznia az Európai Parlamentből, ami a progresszív politikai csoportok számára volt a legnagyobb veszteség. Ezzel szemben a jobboldali pártok, köztük az *Európai Néppárt* és az *Identitás és Demokrácia* is erősödtek a parlamenti helyek újraosztásával, mely a jobboldali politikai erők növekvő befolyását eredményezte rövid távon. A világválság hatására azonban a mainstream és zöld pártok támogatottsága nőtt, így lehetséges, hogy még a Brexit által szerzett parlamenti helyek ellenére is gyengülni fognak a jobboldali pártok közép és hosszú távon, ha nem sikerül hiteles megoldásokat kínálniuk majd a világválság és annak gazdasági hatásainak mérséklésére. Továbbá Franciaország és Németország befolyása várhatóan erősödik a Brexit után, ez azonban nagyban függ a két ország közelgő választásainak kimenetelétől is.

A bilaterális kapcsolatok rövidtávú gyengülése mellett arra is számítani lehet majd, hogy a két fél geopolitikai fókusza is eltérhet majd a jövőben. Míg az Egyesült Királyság figyelme az Egyesült Államokéval és a többi Five Eyes országokéval együtt keletre fog irányulni, az uniós fókuszváltás mértéke valószínűleg mérsékeltebb lesz rövid távon a tagállamok közti

potenciális nézeteltérésnek és a lassú bürokráciának köszönhetően. Az EU amellett, hogy igyekszik majd új piacokat elérhetővé tenni uniós vállalatok számára feltörekvő országokban – ahogy azt az Egyesült Királyság is teszi –, szintén nagy hangsúlyt fog helyezni a földrajzilag közelebb elhelyezkedő országokkal és régiókkal való együttműködésre, köztük számos afrikai országgal, a Balkánnal és a Közel-Kelettel.

Habár mind az Egyesült Királyság, mind az Európai Unió előszeretettel hangoztatta, hogy a Brexit egy barátságosabb és szorosabb együttműködést fog eredményezni a két fél között, az elmúlt hónapokban ez nem valósult meg. Habár a trend várhatóan folytatódni fog a közeljövőben, a szorosabb együttműködés mégis elkerülhetetlennek tűnik hosszú távon, hiszen a szövetségi rendszerek jelentősége csak nőni fog az egyre kompetitívebbé váló nemzetközi szintéren, ahol a rendszerszintű kihívások csak gyakoribbá fognak válni, és melyre nemzeti szintű válaszok már nem lesznek elegendőek.

Szerző: Wolford Zsófia, *Political Capital*

A tanulmány elkészítésében segítséget nyújtott Földi Máté, a Political Capital gyakornoka.